

NOTES I DOCUMENTS SOBRE CONSTRUCCIÓ DE RETAULES EN L'ALT PAIS D'URGELL

La documentació referent a retaules que avui podem exhumar, permet fer-nos càrrec de la relativa importància que tingué el gòticisme en aquesta ciutat i comarca. Degut al seu allunyament dels centres on, a causa d'una major vitalitat econòmico-social, els nostres artistes cabdals tenien muntats llurs tallers, l'art pictòric desenvolupat als darrers temps medievals en aquestes contrades pirenenques, que tenen per centre irradiador La Seu d'Urgell, no assoliria pas la imponent magnificència que obtingué en altres indrets més confortables. No res menys, formant contrast, hom pot constatar la situació de veritable esplendor artística (ací indiscutiblement insuperada), que va prevaler a partir del segon període de l'art romànic, en què les nostres esglésies, sovint arran de llur reconstrucció, pogueren ésser avinentment decorades i dotades de l'adient utilatge per al servei del culte, que en bona part dels llocs, venent el pas de les centúries, hom no pensà a substituir sinó fins ben entrada l'època renaixentista.

I bé, el cas representatiu d'aquell moment transcendental d'opulent prosperitat, ensems material i artística, és el nostre temple actual, moblat de primer antuvi del corresponent altar de metall precios, el qual, estructurat segurament en forma de tríptic, amb l'adient antependi i, sens dubte, dotat de l'imprescindible cibori, fou bàrbarament profanat arran de la seva inauguració, a finals del segle XIII.^{è 1.}

¹ Per bé que, segons llegim en un text coetani, els perjudicis ocasionats a l'església i ciutat d'Urgell en l'execrable invasió, perpetrada de comú acord els darrers mesos del 1195, pel vescomte Arnau de Castellbó i Ramon Roger, comte de Foix, passaren de cent mil sous, ens donen una idea més precisa de la magnitud dels danys causats a l'altar d'argent de Santa Maria les consignacions fetes a l'obra de dit altar, *ad idem opus complendum et consumandum*,

En altre cas de robatori semblant, esdevingut un segle més tard, fou malmesa una creu, recoberta d'or i pedreria, la qual, restaurada bellament a Avinyó, per mitjà de plaques d'argent sobredaurat, fou tornada al servei del culte a partir del 15 de juliol del 1326. El seu cost total, comptant les despeses de transport fins a La Seu, ascendí a l'apreciable suma de 305 florins ².

Hem volgut fer especial esment d'ambdós preciosos joiells, ornament cabdal i primicer de nostra actual catedral romànica, com antecedent obligat que podria explicar-nos l'existència del meravellós retaule d'argent repujat, primorosament ornat amb pedreria i esmalts, que hom estava construint en 1347-1349 ³.

Un interessant inventari del copiós moblatge de l'altar i sa-

per la comtesa d'Urgell Elvira de Subirats, muller d'Ermengol VIII, el bisbe Bernat de Castelló i els capitulars. Per tal de refer l'altar, lliura la comtesa un pali de seda, vint marques d'argent amb altres deu valorades en dos joiells, i totes les rendes i fruits que, durant deu anys, devia rebre de les viles de Ciutat i Nargó. També per deu anys, el bisbe hi assigna tot el delme del pa i del vi que percep del seu lloc d'Arcavell; i, per últim, els capitulars acorden aplicar-hi, durant tot el decenni, el revingut dels drets d'enterrament al cementiri de la catedral, com també els seixanta sous que cada capitular devia satisfer en el seu ingrés. (Cf. *Santa Maria de La Seu d'Urgell*. Estudi monogràfic, per JOSEP PUIG I CADAFALCH, amb la col·laboració de Mossèn PERE PUJOL, prev. Barcelona, 1918, pàg. 54, notes 1 i 2.)

² Arxiu capitular d'Urgell, Reg. de la Cúria episcopal, de dit temps, f. 30. La nova del saqueig, de què fou víctima el tresor de la catedral, la nit del 4 d'agost del 1298, ve continguda en la sentència d'excomunió contra els sacrílegs malfactors, proferida pel prelat fra Guillem de Montcada, constituït en tribunal en el seu Palau episcopal, el dia 4 d'octubre del mateix any. És quelcom més explícita la relació que llegim en el llibre corresponent d'acords capitulars. L'esmentada creu era formada de làmines d'or pur i nitidíssim; havia estat descrostada, en part, pels lladregots sacrílegs, i desguarnida de les pedres precioses que duia incrustades. Fou aprofitat, després de treure'l d'ella un argenter, l'or que encara hi va restar, el qual va pesar 5 marques i 2 unces. Fou valorat en 52 florins per marca. En conjunt, 290 florins. L'argent sobredaurat, emprat en la restauració, va pesar 33 marques i 2 unces i mitja. El cost del material, junt amb el treball de l'argenter, ascendí a 8 florins i mig; aleshores un florí equivalia a 17 sous de Barcelona. El total de la restauració importà 280 florins. El seu estoig 5 florins; i altres 11 les pedres incrustades. El transport fins a Montpeller costà 20 sous. D'allà fou portada a La Seu pels servents del bisbe ("Liber Conclusionum et Statutorum Illis. Capituli Urgellensis, ab anno 1310 ad 1333, f. 87"). (Cf. *Santa Maria de La Seu d'Urgell*, p. 77, nota 1.)

³ Vegeu les dues notes següents: "Ab la carta continuada en la scrivania de sanct Od, en un coern de lexes e ordinacions testamentaries del any mcccxlviij, en cartes LXXXVI, es lo testament den Pere Ferrando, lo qual lexà sexanta lliures al retaule que feyen de la Verge Maria per comprar argent. = xv kalendas madii, anno mcccxlviij. In libro Capituli, in scribania sancti Odonis, donació de diners e argent, feta per los parents e dels bens den Farrer de Sancta Gracia" (Arxiu capitular d'Urgell. Notes extretes del quadern, sense foliar, titolat "Moble de la Sacristia").

gristia, pres el 7 de febrer del 1573, en l'avinentesa d'haver-se possessionat del càrrec de Porter major de la Seu el prevere Mn. Antoni Majoral, ens esmenta amb tota minuciositat el que fou bellíssim retaule d'orfebreria de la catedral d'Urgell, el qual, durant tres centúries, ocupà el lloc preeminent de la nostra seu⁴. Constava de tres parts principals: l'antipendi, que decorava per complet la mesa de l'altar; el retaule, pròpiament dit, distribuït en tres cosos; i el cibori o baldaquí que cobricelava el conjunt; el qual, semblantment com avui, romania tancat per una reixa de ferro, de la qual, aleshores, penjaven vuit llànties grans. Vegeu la descripció en el doc. 1.

Tal era el conjunt riquíssim del retaule major, el qual, amb el temps sofriria alguns retocs, com el del reixat, en l'espai central, per a encabir el sagrari. No res menys, com no podia deixar de succeir, anaven caient en fragments moltes de les seves peces i adrnicles que integraven la seva estructura. En un inventari dressat el 1481, hom parla d'"una capça en que ha moltes pecetes e trosos d'argent del altar mayor", les quals avinentment utilitzaren

⁴ Aqueix retaule continuà al seu lloc propi fins a l'any 1631, en què fou inaugurat el que va existir fins els nostres dies, costejat per l'ardiac major doctor Francesc Morillo (Vegeu *Santa Maria de La Seu d'Urgell*, p. 87). Donem a continuació el text de la lletra amb què comunicava als capitulars la seva decisió de fer construir un retaule nou, semblant al de la Seu de Barcelona. És de remarcable interès, per venir expressat en ella que la imatge de Nostra Dona d'Urgell (vulgarnent dita d'Andorra) encara aleshores, talment com al *xiv*^e segle, estava col·locada *dessobra del retaule vell*. La lletra de referència diu com segueix: "Molt Illtres. Sors. = Quant Nostra Senyora de Urgell me feu mersé de que isqués al càrrech de Diputat (que aixís ho he tingut per cert, i o publicaré tots los dias de ma vida), me posí en lo cap que, dantme lo Senyor vida, li faria en agraiment algún servei, y ne acenyalí a V. S. alguna cosa. Est deprompte me oferí traurelra de la vergonia en que tots la vehem dessobra del retaule vell, fentli un tabernacle casi al modelo del tabernacle de la seu de Barcelona, com poran veure ab lo modelo, encara que grosser, va ab esta pera V. S., lo qual se servirà de mirar y de mudarhi y ordenarhi lo que millor li aparexerà, que en tot desitjo seguir son gust, com qui's precia de ser tant capitular; y aparexent ser cosa que's dega posar en execució, tinch intent de enviar aquí hu o dos imaginaires dels bons tròpia, pera que m'i treballen, coforme millor poré ab ells consertar, y quant no trobàs qui hi volgués acudir, estich resolt de ferme treballar ací, pus tinch jo les medides del presbiteri, tant de amplaria com de alt, y jo m'o poria véurer. Tot açó tindrà ab lo favor del Senyor efecte, fentme mercé V. S. de darne llicencia y alen-tarme en lo pensament del cel; y com a tal me la prometo y aguardo, ab lo desig pot pensar, de V. S., a qui lo Senyor guarde, de Barcelona y abril 21 de 1629. = Lo Dr. Francesch Morillo, Ardiaca Major y Canonge de Urgell" (Arxiu capitular; plec de lletres de dit temps).

“per lo peu del reliquiari”⁵. Retaule coetani i molt semblant a l'actual de la Seu de Girona, ben al revés d'aquell, ens són desconeguts fins avui el nom o noms dels orfebres que pacientment hi esmerçarien llur entretingut treball.

Durant la catorzena centúria coneixem només el nom de dos pintors qui treballaven en la nostra ciutat. Ramon Berga, qui l'any 1328 hi atorgava el seu testament⁶; i Arnau Pintor, existent en 1357 i 1385. El 12 d'abril d'aquell any, expedeix a favor dels seus conciudadans Pere d'Altarriba, Joan d'Artedó i Roger Montaner, marmessors de Pere de Castelló, la corresponent època de vint-i-una lliures per l'obra de pintar “istoriam sive retabulum altaris sive presbiteratus sancte Barbare, instituti in ecclesia Urgellensi per dictum defunctum...”⁷. El dia primer de juliol del 1385 estaria pintant un retaule de santa Catarina, a compte de Guillem Ramon d'Erill, batlle de la ciutat, a favor del qual atorga època d'haver rebudes les primeres deu lliures, de les quaranta que havia de costar l'obra⁸. Són atribuïbles a aquest pintor quatre peces de mèrit desigual, que existien en la nostra Seu. Són aquestes ambdós sarcòfags, amb sengles figures jacsents en la part davantera, que guarden les cendres dels bisbes Abril (1257-1269) i Pere d'Urg (1269-1293), adossats al mur de la nau nord del transepte; i les urnes funeràries, també de fusta, bellament esculpturades, que contenen les sagrades relíquies de fra Ponç de Planoles i fra Ber-

⁵ Arxiu Capitular, Manual del notari Nicolau Pons. En efecte, el peu lobulat, des del nus inclusiu, del reliquiari de cristall de la Santa Espina, part integrant del tresor de la catedral, està format per sengles fulloles d'argent, amb decoració en relleu, d'antiga factura. El nus, sisavat, conté algunes pedres encastades.

⁶ Heus ací algunes de les seves disposicions: “In primis, eligo meo corpori sepulturam in ciminterio sancti Sepulcri Sedis Urgellensis, honorifice faciendam... Item, lego altari sancti Sepulcri quandam crucem vocatam de mortuorum, qui est in operatorio meo. Item, de dictis .i. solidos, lego operi ecclesie sancti Sepulcri, quinque solidos...” (Manual del notari Arnau de Sanabastre, de 1327 a 1347, f. 70).

⁷ Arxiu capitular, “Regestrum Capituli ab anno 1348 ad 1357”, f. 269v.^o

⁸ Vegeu la nota següent: “Die sabbati, prima mensis Iulii 1385. = Arnaldus Pintor, pictor, civitatis Urgellensis, confiteor et in veritate recognosco vobis venerabili Guillelmo Raimundi de Erillo, bajulo civitatis predictae, presenti, et vestris, vos michi solvisse, etc., decem libras Barcinone, ex et de illis quadraginta libras Barcinone quas michi promissistis dare pro quodam retabulo pro me vobis faciendo de vita sancte Catharine, simile et ad formam, cum suis scabellis, presbiteratui Berengarii de Picamoles, quondam, in Sede Urgellensi. Et quia, etc.; renunciatis, etc.; faciam apocham de soluto. = Testes, Jacobus Leguna et Petrus Casasús, scriptor Sedis” (Manual del notari Pere de Ministrells, de 1385 a 1388, f. 101).

nat de Travesseres. Estructurades en diversos compartiments, tenen representades diverses escenes de la vida i martiri d'ambdós frares dominicans. La darrera ens dóna la data de llur execució entre els anys 1365-1370⁹.

El reduït local, adherit, encara avui, a la casa del degà, el qual aquest volgué reservar-se en fer-se, de comú acord, pel prelat i la corporació capitular, el 8 de març del 1379, el lliurament a favor dels preveres beneficiats de la catedral de la *casa de Capítol*, dintre els claustres de la Seu, la qual fou antigament refetor de la canònica, no fou pas habilitat tot d'una per a encabir l'adient altar per al servei del benifet, sota la invocació de santa Tecla, instituït pel llavors degà Ramon Cervera¹⁰. Almenys, quant a l'escaient retaule, podem assegurar que ho deixà enterament a les bones mans dels seus hereus testamentaris.

Així apareix del corresponent contracte que, juntament amb el Capítol, estipularen amb el pintor lleidatà Pere Texidor. El reproduïm transcrit del seu original en paper a doc. 2:

Una nota, eixida a l'atzar en un manual de Capítol, ens dóna la data de la seva execució, inadvertidament oblidada en el text del document. Sabem per ella que, el 27 de març del 1432, la marmessoria tenia lliurats vuitanta florins dels cent que el pintor devia rebre com a preu total del retaule¹¹. Ultrapassant aqueixa quantitat l'import de la segona paga estipulada, fa pensar que l'obra estaria ja molt avançada en la seva instal·lació i dauradura. A remarcar la noblesa dels materials d'or florentí i atzur d'Acre que, tal com fou taxativament pactat, Pere Texidor devia emprar-hi; com també la suma important de cent florins d'or d'Aragó a què ascendí el preu de l'interessantíssim retaule. Les seves mides, de tretze per divuit pams, eren més que regulars.

⁹ Vegeu *Monographie de la Cathédrale d'Urgel en Catalogne*, par l'Abbé M. B. Carrière. "Mémoires de la Société Archéologique du Midi de la France", t. IX, pp. 211-225. Années 1866 a 1871.

¹⁰ PERE PUJOL, *L'església de la Pietat de La Seu d'Urgell*, «Analecta Sacra Tarraconensia», vol. I, p. 331 i ss.

¹¹ La nota de referència diu així: "Dijous a xxvii de març, anno mccccxxxii^o, fem compliment a vuitanta florins que pagam de la marmessoria de micer Ramon Cervera an Texidor, pintor de Leyda, per fer lo retaule de santa Tecla. Restenli encara vint florins." (Fragment d'un llibre d'actes, f. xvii v^o.) Sembla que un fragment important d'aquest retaule, segurament el bancal o predella, existí fins per allà el 1884, penjat en el mur, dintre el claustre, d'on un dia desaparegué, sense que hom sàpiga avui on es troba.

¿Seria aquest pintor l'autor del retaule dedicat a sant Pere i sant Miquel, el major de la que fou parroquial d'aquest nom, el qual, des de l'any 1907, roman instal·lat al Museu d'Art de Catalunya? Una nota escadussera, trobada recentment en un dels llibres d'aquella suprimida parròquia, enclavada dintre els àmbits de la seu, ens dóna peu per a proposar l'indicada atribució. Llegim en ella que l'any 1433, data en la qual l'esmentat pintor lleidatà devia deixar enllestida l'obra per a la capella de santa Tecla, els sagristans de sant Miquel manlevaren vint-i-dues lliures per a saldar el compte de llur retaule¹².

De no haver estat Pere Texidor el pintor del referit retaule parroquial, hom podria intentar d'atribuir-ne la paternitat a mestre Ramon Gonzalbo, a qui Sanpere i Miquel troba fent residència en la nostra ciutat l'any 1430¹³. Aqueix pintor, per bé que molt probablement de procedència aragonesa, fou el nostre primer quatrecentista indígena, creador d'una escola pictòrica en aquesta ciutat.

Els dos únics documents de què avui disposem, que ens parlen de les seves activitats, són els dos contractes que ell estipulà sobre l'obra de sengles retaules amb els parroquians dels llocs comarcals del Pla de Sant Tirs i de Montferrer. El Pla de Sant Tirs es troba encastellat, a la faisó medieval, dalt un turó d'ampla base, en la represa final del pla de La Seu. Dista d'aquesta ciutat uns nou quilòmetres de carretera. Pel preu moderat de seixanta florins corrents pacta l'execució d'un retaule, de deu pams d'amplària per altres tants d'alt dedicat al titular d'aquell lloc. Foren signats els corresponents capítols el 27 de maig del 1455 (doc. 3).

Tindria un major interès el retaule contractat amb els de Montferrer, igualment que els de Sant Tirs, per al titular de llur parròquia. En primer terme, seria de majors proporcions: devia ocupar tota l'amplada de la capella. El seu preu, quaranta florins més; en total, cent florins corrents. Igual que en l'anterior, s'avenia Ramon Gonzalbo a percebre bona part de la paga en espècie: forment, se-

¹² Heus ací la nota de referència: "Seguex se lo cens que fa la dita segrestia. = Ítem fa per XXII lliures que los sagristans manlevaren per pagar lo retaule l'any mccccxxxiii; de les quals s'an a ffer dir XXII. misses per la ànima de'n Solsona, lo prom, les quals misses s'agen a dir dins la sglésia de sent Miquell..." (Llibre de la sagristania de sant Miquel, de La Seu, f. 263. Arxiu de la parròquia de Sant Ot).

¹³ S. SANPERE I MIQUEL, *Los Cuatrocentistas catalanes*, t. I, p. 179, Barcelona, 1906.

guel, verema, al preu del mercat de La Seu. Per bé que aquest cop, probablement, hom acordà prescindir-ne, sembla que adoptaria el pintor l'endrapat de lli que, en tot cas, li fornirien a llurs despeses el prohoms de Montferrer (doc. 4).

¿Quin fet devia motivar la trigança en la construcció del retaule concertat? Car resulta que per a l'obra que Gonzalbo devia deixar enllestida l'any 1460, el 12 de desembre del 1475 li fou concedida la pròrroga corresponent per a tenir col·locat per sant Joan de juny de l'any propvenent "lo tabernacle, bancal e la taula migana, ab tot son bon compliment". ¿No seria, ben segur, l'estat de pertorbació que va prevaler en el país, a partir del 1461, en què sorgiren els primers incidents precursors de la guerra dels remences? Cal tenir en compte que Montferrer, estratègicament encastellat, a tres quarts d'hora de La Seu, com a lloc preponderant del Capítol, aparellat avinentment per a la defensa, devia sofrir d'antuvi les repercussions d'aquella lluita fatigant, llarga i intensa.

No res menys, la represa en ordre a l'execució del retaule pactat, que llegim seguidament al text del contracte, ens forneix la dada interessant de tenir el nostre pintor casada la seva filla Maria amb el notari urgellità, aleshores ja difunt, Jaume Llobet.

Tenim per quasi segur que s'hauria format a redós del seu avi el pintor Joan Llobet, establert a la Seu, qui el 18 de juny del 1508, contracta l'obra d'un retaule amb els parroquians de Canillo (vall d'Andorra). Deuria enllestir-lo dintre el termini d'un any, residint en aquella parròquia; per a la qual cosa hom li faria la pitança i li seria fornit tot l'or i els colors. El preu seria només de trenta lliures (doc. 5).

A causa de l'incompliment, sens dubte, per part del pintor, de l'esmentat contracte, per la dificultat ja prevista del seu sojorn, durant un any, en l'alterós lloc de Canillo, dos anys després atorguen una nova escriptura, precisant que el retaule serà obrat per Llobet al seu taller de La Seu. Hom no negligí de consignar en ella que devia ésser dedicat a sant Serni, titular d'aquella allunyada parròquia. El seu preu serien cent florins corrents. Vegeu el detall de la novella capitulació concertada amb data del 2 d'agost del 1510 en el doc. 6.

La seva relació amb els habitants de Canillo ens suggereix la idea d'atribuir a Llobet l'obra de l'actual retaule major, caracte-

ritzat per la brillantor del daurat i els colors llampants, existent en l'esglesiola propera a aquell lloc, coneguda per sant Joan de Caselles. Altres dos retaules, un d'època anterior, bastant malmès per la humitat, i altre de coetani, eixit de l'esglesia de Prats, foren trets d'aquella parròquia l'any 1926.

Mercès a les clarícies donades pel senyor A. Duran i Sanpere, la personalitat del pintor cerverí Joan Pau Guardiola, anomenat *el mut*, car ho era de naixença, és avui a bastament coneguda. Cabalment, per al tal efecte, utilitzà l'amic Duran l'oportú contracte, que avinentment li trametérem, celebrat entre el dit pintor i els consellers de la nostra ciutat, el 16 de setembre del 1536, per a la construcció del retaule, dedicat a ambdós patrons de la parròquia, sant Joan Evangelista i sant Ot, en llur propi altar de la catedral¹⁴.

Avui donem una altra capitulació semblant, de data anterior, concertada pel mateix pintor amb els representants de la confraria dels sabaters, estipulant l'obra d'un retaule en honor de llur patró sant Marc. Fou el segon que tingueren instal·lat en la capella construïda a llurs despeses, el 25 de juliol del 1469, en l'esglesia del convent de frares Predicadors de la present ciutat¹⁵ Diem que

¹⁴ A. DURAN I SANPERE, *Documents d'art antic català. El pintor Joan Pau Guardiola. Segle XVIe*, «Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya», 1921, p. 11 i ss.

¹⁵ L'avinent contracte per a l'obra de la capella diu com segueix:

«Capítols fets, concordats, inhiets e jurats entre en Pere Traper e Johan Bonet, procuradós, e Pere Balitràn, adjunt, ab en Johan Faures, de aquest acte absent, procuradós de la confraria dels sabaters d'una part, e en Pere Solà, mestre de cases, de la ciutat d'Urgell, de la part altra, sobre la capella fahedora de la dita confraria en la sglésia de Preycadós de la dita ciutat, prop l'escala que munte al cor de la dita sglésia. = E primerament, los dits procuradós donen al dit en Pere Solà per preu de la dita capela, per sos treballs tretze lliures barceloneses, pagadores en tres vegades, ço és, la primera al principi de la obra, la segona al mig de la obra, la tercera e darrera per tot lo mes de octubre primer vinent. = Item són de acord que lo dit en Solà promet als sobredits procuradós fer la dita capela en aquella pròpia forma e manera que la capela de sent Cosme e sent Damià de la dita sglésia sta feta e obrada, segons la obra de guix; exceptat que no y ha a fer rexes ni altres pintures que sien de colós. És ver que l'a a donar blancha, e reparada segons se pertany ab son altar. = Item fonch concordat que lo dit en Pere Solà hage a fer la dita capela d'ací per tot lo mes de setembre primer vinent, e aquell a acabar a tot son càrrech e despeses, axí de fusta com de claus; e que en asó no li vàlegue negun impediment, exceptat malaltia; e si lo contrari fahie que hage a pagar los dayns a coneguda de dos mestres elegidós per cascuna de les parts. = Item, foren de acord que los dits procuradós hagen a donar al dit Solà cals e ges, e pedra tanta com necessari serà dins la dita sglésia, e terra e arrena, si mester serà, e si altres coses hi seran necessàries agen a metre dins la dita sglésia. E si per aquestes dites manobres lo dit Solà havie a vagar, que li sien tenguts a pagar los jornals que vagarie, exceptat, cas de

fou el segon, per tal com, anteriorment el 1512, data de l'estipulació amb Joan Pau, per bé que a precari, els confreres de sant Marc posseïen l'adient retaule en llur capella que, l'any 1502, mitjançant l'oportuna atorgació, el prior i conventuals de sant Domènec els cediren en propietat¹⁶.

Altrament, el retaule contractat correspon a la tècnica dels primers temps del pintor cerverí. Brunyirà d'or fi tota la part arquitectural del retaule. En el bancal farà la Pietat, i als extrems les imatges de sant Crispí i sant Crispinià. Al mig del retaule la imatge de sant Marc "alta e gran, com fer se pugue, ricament vestida ab brocat...". Dalt de tot anirà el calvari. Vegeu el text del contracte en doc. 7.

Semblantment a la de sant Marc, el redreç de la confraria de Nostra Dona del Roser, instituïda com aquella en l'església del monestir de Predicadors, de La Seu d'Urgell, fou acomplert als primers anys del segle xv. El 7 d'agost del 1511, l'abat i procuradors de la confraria, "ab intervenció dels honorables Còsols", concerten amb el prior i frares de sant Domènec tot el referent a la incrementació del culte en llur capella. "E primerament demanen los

fortuna, que no's trobassen en la present ciutat. = E lo dit Solà se obligue a fer la dita capella, e ferse la messiò a ell, e als qui li ajudaren. = Item promet lo prior del dit Convent fer compliment al dit Solà a tretze sous, e de subvenirlo de fusta vella e nova, exceptat que serra, ni altre instrument de obra, no y age a entrar; e lo dit officí de sabaters, axí mateix, de subvenirlo de fusta en la dita forma. = Item, prometen los dits procuradors e adjunt pagar la dita quantitat en les pagues desús dites; per ço attendre e complir que'n obliguen tots lurs béns e de quiscun d'ells in solidum e per lo tot. = Item, volgueren que dels presents capítols sien fetes tantes cartes quantes necessàries e demanades seran. = Die martis, .xxv. iulii, anno a Nativitate Domini millesimo .cccclx. nono, fuerunt firmata el iurata dicta capitula per dictas partes, iurantes, etc.; obligantes, etc.; bona, etc. = Testes, Michael Çabuch et Guillelmus Aravó, sartor, Sedis." (A. C., plec de contractes.)

¹⁶ Extraiem de la capitulació atorgada el 21 d'abril del 1502 les clàusules següents: "Primerament és convengut e concordat entre les dites parts que los dits mesters sabaters tinguen e posehsquen la capella de sant March en lo dit monestir. = Item és convengut entre les dites parts que los dits sabatés no puguén ni transferir la dita confraria en altre loch sens que no haguessen justa causa... = Item és convengut entre les dites parts que, stant justa causa, e los dits sabatés se volien mudar e portarse'n lo dit retaule, segons és dit en lo prop precedent capítol, que en tal cas lo dit monestir tingue llibertat de retenirse lo dit retaule, restituynt e donant als dits sabatés lo que de vuy en avant hi hauran més pintant aquell, o fetes despeses en aquell. = Item és concordat entre les dites parts que si los dits sabatés hi faran algun palis, o creu, o càlzer, o altre qualsevol joyell, que en cas se mudassen, se'n puguén portar tots los dits joyells hi hauran fetes, si donchs no's mostrarà en escrits haverlos donats a dita capella o monestir" (A. C., plec de contractes corresponent).

dits abbat y procuradós que'ls sie dada la capella e invocació de Nostra Dona del Roser, pera ops de lur confraria. E axí plau als dits frares". Obtenen, així mateix, que els sigui concedit lloc per a sepultura en la mateixa capella; que puguin tenir a llur disposició el baci dels acaptes; "que per lo dia de Nostra Dona del Roser sie fet lo offici solemnement, com se pertany"; i, per últim, "que'ls sie dat loc en lo monestir per tenir tots los ornaments de la dita confraria, y que sie a lur disposició. Plau als frares que hagen lo loc sobre la sacrestia, e a tota disposició lur" ¹⁷.

Alguns anys abans (car el text precedeix, en el mateix quadern, al de la capitulació del 1511) haurien esbossat el reglament de llur pia associació. Veritable exponent del seny ancestral amb què hom solia regular aquests afers, els estatuts de la confraria de Nostra Dona del Roser resulten una pàgina emocionant que palesa el comportament santosament patriarcal d'aquelles generacions amarades del sentit íntim del viure cristià ¹⁸.

El 17 de març del 1518, els dirigents de la confraria, els noms dels quals vénen esmentats al final del text, atorguen l'adient contracte per a la construcció del retaule del Roser amb el pintor (segons sembla) domiciliat a Tremp, Joan de Broselles. El preu serà de cinquanta lliures, la meitat a cobrar acabat que sigui el retaule, i l'altra meitat un any després. Mentrestant (afegeixen amb corpredora ingenuïtat), li seran donades "totes les caritats que seran rebudes per fer dit retaule". Serà pintat a l'oli. Nostra Dona figurarà en la fornícula central o pastera. Als guardapol·sos anirà l'efígie d'alguns papes, que designarà el prior. Pintarà

¹⁷ Arxiu de la Ciutat; plec rotulat "Confraries".

¹⁸ Traslladem ací una de les bases de les deu que integren el referit esbós o borrador del reglament. Diu com segueix: "Item que los Confreres qui entraran sien persones honestes, no rofians ni persones públicament difamades ni scandaloses, ans si dels ja entrats tals n'i haurà, pusquen ésser lançats, a conexença dels dits Consols y abbat. E los dits Confreres, ab intervenció emperó y sabuda dels dits senyors de còsols, elegesquen e puguen elegir entre ells un jove, o lo qui'ls parrà, ciudadá de la ciutat, bo, e dispost, ésser dels dits confreres jovens, tant com toque en manarlos y hordonarlos axí en los acaptes de festes de Nadal, dies de fires, y Corpocrist e composicions de viudos, lo qual anomenen vulgarment l'abat; e que los dits confreres e jovens sien tenguts seguir e obeir aquell en les coses sobredites, e en altres serveys, festes e alegries, dins la ciutat, en honra dels dits senyors de còsols e de tota la ciutat; en coses emperó honestes e no leges, en neguna manera, ni prejudicials a dit senyor bisbe, senyor nostre natural, y ciutat. E de açó prestaran los dits confreres jovens en lur entrada, en poder dels dits còsols y abbat, jurament".

el bancal amb el seu primer graó. Completarà l'obra amb quatre o cinc històries, "les quals per lo Rnt. Prior de Preycadors li seran dites e designades" (doc. 8).

El nombre dels inscrits, amb els anys, hauria anat en augment; i, amb ells, les possibilitats econòmiques de la piadosa entitat. De dia en dia, degué desvetllar-se entre els germans la legítima aspiració de posseir un altar de noble envergadura. A aquest fi, "lo abbat de Malgovern"¹⁹, procuradors i confreres de Nostra Senyora del Roser" capitulen amb un pintor de nomenada, com ho era certament el portuguès Pedro Núñez, establert de temps a Barcelona, per tal de renovar el retaule, eixit anys abans de les mans del pintor de Tremp.

Malauradament, el text de la capitulació resulta quelcom imprecís. Dubtem que aqueix contracte vagi tenir compliment. Ve mancat de data.

El retaule seria, no cal dir-ho, pintat a l'oli; i hi figurarien les històries i personatges que l'abat, procuradors i confreres tindrien a bé escollir. Hom recalca, al final, l'obligació per part de l'artista de pintar les dues tribes, xambranes, pastera i tabernacles "y tot lo que de fusta hi hauran més afegit del que huy és...". El preu convingut foren cinquanta ducats d'or, amb promesa d'estrena. Sembla que la present capitulació (doc. 9), evidentment incompleta, devia ésser redactada vers l'any 1540. El pintor Núñez vivia encara l'any 1547²⁰.

Tant de bo que el refulgent homenatge en honorança a l'illustre professor faci reviure en les noves generacions el goig de percaçar cada dia amb més afany les deus puríssimes del nostre passat.

¹⁹ L'expressió de *Malgovern*, aplicada al capdavanter de la confraria, significa, sens dubte, el caràcter bon xic espinós que, segons l'apreciació general, devia tenir aquell càrrec de dirigent cabdal de la moguda entitat. Devia ésser d'antuvi una denominació xiroia, d'origen vulgar, per a assolir amb el temps un rol oficial. En l'adient llibre de Consells, de l'Arxiu de la Ciutat, el càrrec d'Abat de la Confraria de Nostra Dona del Roser, a partir del 1539, figura entre els altres oficis de renovació anual. En l'exercici del 1540, Ramon Foradada fou elegit per al càrrec d'Abat de Malgovern de l'entitat (vegeu *Llibre de Consells, de 1513 a 1578*, f. 322).

²⁰ Cf. S. SANPERE I MIQUEL: *Los Cuatrocentistas catalanes*, vol. II, p. 14; i també A. DURAN I SANPERE: *Un retaule de Sant Sever exiliat i repatriat*, «Vida Cristiana», núm. 134.

DOCUMENTS

I

La Seu d'Urgell, 7 febrer 1573

Inventari descriptiu de l'altar de la catedral d'Urgell, construït en 1347-1349, pres en l'avinentesa d'haver estat nomenat Porter major Mossèn Antoni Majoral.

ANTIPENDI. Dins dita rexa fonch trobat lo peu de lo altar mayor, so és, lo davant, parat de argent, que està compartit en tres peces, de posts, en les quals stant tapades [empotrades] les images de argent. La pessa de mig es Déu lo Pare, ab los quatre Evangelistes, ab los animals de bulto, de argent. En les altres dues pessas, que stant dessà y dellà, hi ha .viii. personatges de sancts, de bulto, de argent. = En la pessa de mig, de Déu lo Pare, ha .lxviii. pedres encastades, de diverses colors, entre grans y xiques. = En la pessa del un estrem, hont hi ha un Sanct Miquel, hi ha un encastat de argent sens la pedra. Son entorn de dit Sanct Miquel quatre smalts, ab la creu y una clau pintada, y .xxii. pedres encastades de moltes collors. En lo restant de dita pessa estremera hi ha .viii. pedres encastades, de diverses colors, y quatre costats sens pedres; y tanbé hi ha, ultra dels personatges, que dalt són mencionats, dos àngels de argent ab dos smalts en cada un, ab les armes de creu i clau pintades en los smalts. = En la pessa del altre estrem hi ha .viii. pedres encastades, de diverses collors, y totes son en la imatge de Sanct Joan Baptista, hon tanbé hi ha tres encastats sens les pedres.

RETAULE. Al retaule de argent sobre l'altar mayor [mesa de l'altar], fonch trobat que stà en tres peces, una en mig, y les altres dessà y dellà. La pessa de mig és una rexa de fusta, cuberta de laines de argent, feta a la moderna. = En l'altra pessa, que stà a ma dreta, anant vers lo altar, ha quatre misteris, so és, la Ascensió, la missió del Sperit Sanct, la Assumpció y la Coronació de Nostra Senyora, ab sos personatges de bulto, de argent; y en la image de la Coronació hi és Déu lo Pare ab un ceptre de argent, y dalt ha .viii. serafins, de bulto de argent. L'altra part està tanbé partida en quatre misteris, so és, la Anunciació, la Nativitat, la Adoració dels Reys y la Resurrecció. = En la image de la Anunciació és lo següent, so és,

Déu lo Pare ab son pom en la ma, daurat, y uns raigs de argent sobredaurats, y un Jesuset ab la creu al coll, y lo Sperit Sanct a modo de una colometa; y també hi és lo archangell Sanct Gabriel, y Nostra Senyora, ab ses diademes sobredaurades, y un jarro ab unes flos de argent. = En la image de la Nativitat ha tres personatges, grans, de argent, so és, Nostra Senyora, Sanct Joseph y una altra sancta; més, hi ha molts altres personatges petits, so és, pastors, bestiaris, lo bou, y lo asse, y ovelles, cabres, montanyes y arbres de argent, tot de bulto; y un pressebre, y lo Jesuset en mig, y al cap de la image ha un raig de argent, sobredaurats; y Nostra Senyora y Sanct Joseph tenen ses diademes sobredaurades. = En la image de la Adoració [dels Màgics] ha set personatges, so és, Nostra Senyora y lo Jesuset, ab ses diademes de argent, sobredaurades, y Sanct Joseph sens diadema; los tres Reys ab sos vasos de argent, sobredaurats, y un catiu, negre, que té dos medaxis que no trahen sino lo cap, perque es al estrem de la image. Tanbé hi és la estela sobredaurada. = En la image de la Resurrexió hi son los personatges següents, so és, Cristo ab sa diadema y la creu. Falte-y una bandereta de argent que havie en dita creu, que ara no hi és. Ay també un sepulcre ab los caps y dos brassos de dos personatges de les guardes, so és, un bras de cada un, que tenen ses guisarmes; falte-y, emperó, la una guisarma, que estave a la part esquerra de Cristo. Item, tres altres personatges sensers, que són guardes; los dos tenen ses lanses, y la hun té un punyal, l'altre no'n té, y tenen als peus sos elms de armadura blanca; y l'altre personatge està ayagut ab lo elm al cap, y a la una ma té lo punyal, y a l'altra té un bastonet, tot de argent, de bulto. = En la image de la Assentió, que dalt stà tocada, és lo Cristo, ab sa diadema, y un núvol tot entorn d'Ell; y Nostra Senyora, y la montanya, y los Apostols; que tot axó, fora del Cristo, està de una pesa llevadissa. = En la missió del Sperit Sanct, dalt mencionada, hi ha lo Sperit Sanct a modo de colometa, ab uns raigs y un núvol, so és, vuit raigs a cada part, entre grans y xichs. Tanbé hi ha Nostra Senyora, ab sa diadema sobredaurada, y la cadira ab los Apostols; y tot axó, fora del Sperit Sanct y dels raigs y del núvol, està tot de una pesa levadissa. = En la dita image de la Coronació de Nostra Senyora, dalt especificada, són los .viii. serafins, que dalt estant tocats, y Nostra Senyora, sens diadema, y Déu lo Pare ab un ceptre en la mà y la corona real al cap, y un trosset de corona en la mà pera coronar Nostra Senyora; un caxa banch y unes torratxes a cada cap, y dalt ha tres sobrecels, entratallats a la moderna, tots de argent. = En la imatge de la Assumpció de Nostra Senyora, dalt mencionada, hi ha, so és, Nostra Senyora ab son lit, y

.xi. Apostols; y tot se té ab una pessa levadissa. = Tot aquest retaule està està tancat, ab ses portes de fusta, ab una clau. = Al cap del retaule, dalt, és Nostra Senyora, de argent, ab son Jesuset, de argent; y lo Jesús no té diadema. Nostra Senyora té una diadema gran, de argent, sobredaurada, tot entorn, ab uns raigs sobredaurats, grans y xichs; y al cap dels raigs grans, que són .xii., hi ha al cap de cada raig, un estel, de argent sobredaurat. Tanbé hi ha .xii. pedres, tot entorn de dita diadema, encastades en argent, de diverses collors, y una altra pedra al mig, que fa .xiii.¹ = Item, hi ha altra Nostra Senyora, de fusta, antiga, ab una diadema de argent, petita, ab sos raigs, entre grans y xichs, hi ha .vi. a .v. estels petits, so és, un al cap de cada raig larch; però los stells ne són fora, que no n'i a negú sino hu. Vestida de seda, texida de groch y blau, ab unes flos y fullatges².

¹ El 3 de novembre del 1361, el notari Guillem de Ministrells, trobant-se greument malalt, "ut de dicta infirmitate seu languore beata Virgine Maria succurrere et iuvare eidem Guillelmo dignaretur", li oferí "quamdam coronam argenteam, desuper auratam, cum muneribus et cum diversis lapidibus diversorum colorum, et cum perlis veris, dictam coronam ornatam et operatam seu munitam per totum eius circumulum..." (Regestrum Capituli, in posse Johannis Borrelli, notarii, anno 1361", f. 192v.º) El 26 de gener del 1390, fou feta donació "per Cardona, alias, dels Perechs, saestre, de la diadema de argent Beate Marie". El 18 de juny del 1415, són anotats cinquanta florins per la diadema, donats pels marmessors del canonge Nicolau Graells (Del quadern intitulat "Moble de la Sacristia"). De l'inventari dels béns de la sagristia, en temps del Porter major Mn. Antoni Tragó, fet el 30 d'octubre del 1416: "Una corona o diadema d'argent, sobredaurada, ab ses esteles. — Altra corona de argent, qui son en los caps de les Maries. — Altra corona d'argent en lo cap de Jhesús. — Uns paternostres de coral e una corona de perles que te la Maria Andorrana..." ("Regestrum Capituli, temporis Vincentii Moratonis, canonici et capellani sancti Odonis", f. 283).

² Heus ací el detall de les peces de roba per a l'abillament de la imatge de Nostra Dona, que surten en el nostre inventari. Una caixa de fusta de pi, plana, d'un pam d'alçària, estotjava les peces següents: "Primo, uns vestiments pera la image de Nostra Senyora del altar mayor. Son de vellut vert, guarnits de tela blanca y de vellut vermell al entorn. = Item, uns vestiments de Nostra Senyora y del Jesus. Son de brocat, ab un escut de escachs, y un devantal de brocat. = Altres vestiments de domàs blanc, ab les armes de Guilla y Hortodó, sens devantal. = Un mantellet del Jesuset, de domàs vert, guarnit de tela blanca. = Altres vestiments de vellut vermell o rosat, ab les guarnicions tot entorn de setí vert i groch. = Altres vestiments de domàs blanc, dolents. = Altres vestiments de vellut blau, guarnits de xarge. = Altres vestiments de seda groga y blava, ab flocadura vermella y groga; estant texits a modo de unes flos y fullatges. = Dos cordons de seda ab sos flochs, la un groch y l'altre vermell. = Altres vestiments de Nostra Senyora, de drap de lana, blau, ab guarnicions de vellut negre. = Altres vestiments de drap blau, guarnits de pells blanques." En un caixabanc, en dos caixons, existien les peces següents: "Una tovallola moriscada de diverses colors y mostres. = Dues tovalloles [vels humerals] vermelles, y altra verda, totes de domàs de seda; la una de seda no es domàs sino vermell. = Uns vestiments de Nostra Senyora, de tela blanca, brodat, de entretall, ab ses flocadures de fillella. = Vuit stovalles del altar

= Al graó més baix del peu de dit altar mayor hi ha dues columnes de fusta, grans; en la una és Nostra Senyora, de fusta, y en l'altra lo archangell Sanct Gabriel, de fusta, y són les images daurades. = Item, fonch trobat sobre dit altar mayor una creu de argent, sobre-daurada, ab un Crucifici, de argent, sobredaurat; en la qual ha, entre la una part y l'altra, .xiii. pedres encastades, de diverses colors. Està ab son peu y torraxos³.

BALDAQUÍ. En lo frontispicio y cancell de dit altar mayor, al davant, foren trobades vuit peces de argent, sobredaurades, ab santicons y misteris dels goigs de Nostra Senyora. = Als costats de dit altar [baldaquí], dessà y dellà, foren trobades sis peces de argent, so és, tres dessà y tres dellà, tanbé ab sos santicons y angelets de bulto, de argent; lo qual argent se tanca ab unes portes de fusta, ab tres claus, les quals té lo Porter mayor. = En la vora del altar, so és, en lo frontispicio del cancel de dit altar, dalt mencionat, hi ha .xxiii. pedres encastades, de diverses collors, y dos encasts sens pedres. = En

major, grans. = Uns vestiments de Nostra Senyora de tafata, blanch, gornits ab fusells de or, ab fullateria. = Ultra del damunt dit, fonch trobat y comanar a dit mossen Majoral, Porter, los vestiments de Nostra Senyora següents: Primo, un vestiment de Nostra Senyora antiga, de osteda blava, guarnida tot torn de veta de seda taronjada, ab lo devantal de osteda taronjada, ab dos ribets de osteda blava, y un en mig de vellut negre. = Un mantell de Nostra Senyora de seda blava, entretexida de fullatge y animals de fil d'or, espessa y antiga, y ab mantellet del matex per al Jesus." En altre inventari, de 30 de desembre de 1481, surten els mantells i joies següents: "Un mantell de seda blanca ab cortapissa, a l'entorn, de dosos. = Un mantell, lo mayor, de seda blanca, de diverses colors, ab altre semblant del Jesús. = Un drap de seda, dit mantell de la Andorrana, ab cordons de seda vermella. = Una cadena d'or, en que ha cent e dotze malles. = Un collar o rastre de paternostres d'argent, sobredaurats, en nombre de sexanta, mescliats ab perles. = Un rastre de paternostres de coral, que son trenta set, ensemps ab sinch de argent, sobredaurats, que hi ha". (Arxiu capitular, Manual del notari Nicolau Pons.)

* El parament de l'altar roman descrit en la forma següent: "Item, en lo dit altar mayor foren trobades tres tovalles grans. = Uns corporals ab sa ànima. = Una sacra de paper. = Altra sacra guarnida de fust, cubert de cuyro vermell, ab sos corporals y ànima de Orlanda, obrats de ret. = Altra sacra de fusta pintada y daurada ab son guarniment, ques tanca ab ses portes. = Dos coxins; son de domàs turquesat, recamats de fil de or. = Una tovallola blanca per al lavabo. = Un cubertor de cuyro, prou. = Tres missals, la huere del bisbe Don Perot de Castellet († 1571); ab tres sobrevestes, una de vellut blanch, altra de vellut carmesí, altra de vellut negre, mes altra de vellut morat, que stà en lo missal continua. = Un parador ab tres graons, de fusta, pera posar l'argent. = Tres barres de ferro ab dos cordills, que servexen per alsar la cortina de vellut, quan leven Deu. = Una cortina de vellut negre, folrada de boqueram negre, la qual alsen com lleven Deu. = Quatre canelobres grans, de lautó, que servexen ordinàriament per los ciris del altar mayor. = Un canelobre petit, de lautó, que també servex ordinàriament per fer lum a legir al qui diu misses baixes en dit altar mayor. = Una palmatoria de argent, ab sa cadenilla y spavilador de argent. = A cada cap del dit parador del argent hi ha dos candeleres de ferro, per tenir les candeles ensestes quant se diu lo offici."

los dos estremos del dit frontispicio del altar hi ha .xx. pedres encastades, de diverses collors; y quatre encasts sens pedres, en lo un estrem vers la sacristia baixa. És ver que de les dites pedres ni falte algunes, que no y són, sinò los lochs hon estaven encastades.

Arxiu capitular, Liber Illis. et admodum Rdi. Capituli Urgellensis, a 1572 usque ad 1577, f. 19 i ss.

2

La Seu d'Urgell, 7 abril 1431

Contracte del Capítol i els marmessors de Ramon i Joan Cervera amb Pere Teixidor, pintor de Lleida, per a l'obra del retaule de santa Tecla en la seva capella dels claustrs de la catedral d'Urgell.

Jhs. = En nom de Nostre Senyor Deus Jhesu Christ, e de la Verge, Nostra Dona Sancta Maria, e de madona Sancta Tecla. = Capítols fets e concordats entre lo honorable Capítol de La Seu d'Urgell e los honorables marmessors de micer Ramon e Johan Cervera, de una part, e lo honorable en Pere Teixidor, pintor, e ciutadà de Leyda, de la altra part, sobre lo retaule fahedor per lo dit Pere en la capella construïda per los dits honorables micers Ramon e Johan Cervera en La Seu d'Urgell. = Primerament promet lo dit Pere Teixidor de fer lo dit retaule a la dita capella de aquella amplària per ell pressa en un fill, la qual a de ample poch més o meyns de tretze palms de cana de Barcelona, e de alçària de setze palms les posts foranes, e la migana de divuyt palms, ab lo banqual; la qual mida de fill se atura en Bernat Cervera, marmessor, qui damunt. = Item, promet més lo dit Pere de fer la dita obra de bona fusta e bé entalada, axí com és redortes, filoles e rampans arxets al departament de les ystòries, segons en la mostra per ell donada; e tota aquella obra ben daurada, de fin or de Florença, e adzur Dacre, una ymage en quada ystòria e pus si pus se'n hi requerrà; la qual mostra se atura lo dit en Bernat Cervera. = Item, més, promet lo dit mestre de fer en la peça principall la ymaga de Sancta Tecla e dalt lo Crucifixi, Maria e Johan. E tres ystòries de quada part de la benuyrada Verge, les pus beles que poran ésser trobades. = Item més, promet de fer lo dit mestre en lo banquall ço que per lo honorable Capítol de la dita seu serà deliberat, de les quals istòries aga a fer lo dit Pere les porpres d'or partit, e de argent, e totes les altres colors bones e fines, axí com és carmini, vermell e vert. E totes les altres colors bones e fines, segons

que a bona obra se pertany. = (*Al marge*): Plau al Capítol sien fetes Verges e la Pietat en mich, ab la Maria e Johan. = Item, promet lo dit mestre de portar lo dit retaule de alí on se farà a La Seu d'Urgell a son cost e messió, axí de port com de altres quàrechs si per ventura n'i haurà, e de posarlo a tots sos obs en lo altar de la dita Capella. = Item, més, promet lo dit mestre de haver acabat lo dit retaule si a Déu plaurà daci a Nadall primer vinent si abans no, o auria ésser culpa de no atendre les pagues davall dehidores. = Prometen primerament lo honorable Capítol de la dita Seu d'Urgell e lo honorable en Bernat Cervera ensemps ab los altres honorables marmessors dels dits honorables micers Ramón e Johan Cervera que per la dita obra donaran al diç Pere Texidor cent florins d'or d'Aragó, e de just pes en la forma e manera següents: = Primerament, li prometen de donar ara de present e açó per obrar la fusta del dit retaule trenta florins d'or d'Aragó e just pes. = La segona paga prometen de fer los damunt dits al dit Pere Texidor, ço és, trenta florins com lo retaule serà per daurar, e los restants quoranta florins com lo retaule serà del tot acabat e posat. = Més, promet lo dit Pere Texidor de donar fermança per la damunt dita quantitat, ço és, dels sexanta florins que rehebuts aurà bona e suficient dins La Seu d'Urgell. = Les quals coses prometen les dites parts de atendre e complir la una a l'altra, sots pena sia açó remès al dit honorable Capítol de la dita Seu d'Urgell. = Die septima aprilis dicta capitula fuerunt laudata et firmata per honorabiles dominos de Capitulo sub pena .l. librarum et sub obligatione bonorum ipsorum; et juravit dictus Petrus Texidor fidem per .x. librarum Johannis Fonoll, mercator, qui renuncians, etc. Et dictus Petrus firmavit indemnitatem dicto Johanni qui juravit ob bona, etc. = Testes Johannis de Queralt, Castriboni, et Johannis Scalona, presbyteri Sedis.

[*Al dors*]: Capitols sobre lo retaule fahedor en la Capela de Sancta Tecla.

Arxiu capitular, plec de contractes de dit temps.

3

La Seu d'Urgell, 27 maig 1455

Contracte del retaule major del Pla de Sant Tirs, celebrat pels consellers i prohoms d'aquell lloc amb Ramon Gonsalbo, pintor de La Seu.

Capítols fets e fermats entre los honorables Cònsols e prohoms del loch del Pla de Sentirs, de una part, e lo honorable en Ramon Gonsalbo, pintor, de La Seu d'Urgell, de la part altra, sobre lo retaule fahedor en lo dit loch, sots invocació de mossenyer Sent Tirs. = E primerament, lo dit Gonsalbo promet fer lo dit retaule de bona fusta, ben clavat e bé barrat e bé entretallat, axí com de bon retaule se pertany. = Més avant fonch en pacte deduhit entre les dites parts que lo dit Gonsalbo hage a ffer lo dit retaule per tres taules meyns del bancal; e lo dit retaule hage haver deu palms d'amble e da larch altres deu ab lo bancal; e que en la taula migana sia pertida en dues instòries, ço és, la primera de mossenyer Sent Tirs e de mossenyer Sent Peire, e en l'altra sia lo Crucifix de Jhesu Christ, Senta Maria e Sent Johan ab alguns juheus. E les altres dues taules que són en los costats sien cascuna pertides en dues instòries, aquelles que los dits promens volran ni elegiran. E axí matex sia tengut de fer al mig del bancal un tabernacle, ben entretallat e obrat e tot daurat d'or fi. Més avant que lo dit pintor sia tengut de fer en los bancals tres ymages de una part e tres d'altra. Item axí matex que totes les redortes e les altres talles e diademes sien daurades de bon or fi, axí com de bon retaule se pertany. Axí matex que en cada instoria hage haver una ymage brocada d'or e altra de bon atzur fi, e la resta de bones colors, axí com de bon retaule se pertany. = Item, axí matex lo dit Gonsalbo promet haver acabat ab l'aguda de Nostra Senyor lo dit retaule d'así a un any primer vinent, empero que lo tabernacle e lo bancal sien fets d'así a la festa de monsenyer Sent Tirs, e possat en l'altar. = E més avant los dits Consols e promens prometen dar al dit Ramon Gonsalbo per rahó del dit retaule per ell fahedor sexanta florins corrents, pagadors en aquesta manera: Primerament, encontinent que los capítols seran fermats, aquells cent sous que lo senyer en Babot ha lexats a la sgleya; la restant quantitat d'aquesta colita qui ve a dos anys, cascun ayn per sa terça, e lo dit Gonsalbo sia tengut de pendra forment a rahó de quatre sous sester, possat en La Seu, ordi e seguel de dos sous, .vi. diners, venema a tres sous per quintar,

portada así; e les dites dinades sien bones e rebedores; e que sia a electió dels dits cònsols e promens de dar forment e altres dinerades, ho de retenirles a preu per preu. = Die .xiii., anno Domini .m.ccccli.iii. = Testes, Geraldus de Farges, vicarius. = Pere Bertran, del loch de Aynet, de la parroquia de Aynet. = Johan Vilarubí, de la Parròquia. = Die .xxvii. mai, anno a Nativitate Domini .m.cccclv., Raymondus Gonsalbo, pictor Sedis, firmavit et juravit dicta capitula. et dedit in fidejussores venerabiles Arnaldum de Talarno, mercatorem, et Jacobum Gilabert, paratorem Sedis; renunciants juri de principio, et ad hec donat fidejussores. = Testes, Petrus Mir, sutor, et Mauricius Uguet, barbitonsor, Sedis.

[*Al dors, epígraf del document*]: Capítols sobre lo retaule fahedor per lo pintor al Pla de Sent Tirs.

Arxiu capitular, plec de contractes de dit temps.

4

La Seu d'Urgell, 4 desembre 1458

Contracte estipulat entre els parroquians de Montferrer i el pintor de La Seu Ramon Gonsalbo per a l'obra del retaule major d'aquella parròquia.

Jhs. = En nom de Deu sia hi de la Verge Maria, hi de mossenyer Sent Vicenç. Capítols ffets he fermats entre los parroquians de Montferrer, d'una part, he en Ramón Gonsalbo, pintor, de la part altra, sobre hun retaule fahedor per lo dit Ramon Gonsalbo en l'altar de mossenyer sent Vicenç del dit loch de Mont ferrer. = Et primo, jo dit Ramón Gonsalbo promet de ffer lo dit retaule tant alt com és del banquall de guix fins al cap de la capela, he que tingue tota la capella d'ample. = Item, que lo dit retaule sia fet de bona fusta de moll, ben barrat, ben clavat, axí com de bon retaule se merex. = Item, que lo dit retaule sia partit en tres parts menys del banquall; e en la taula migana sia mossenyer sent Vicenç, segut en huna cadira ab la deomàtica daurada de porpra, hi en la punta sia lo jorn del judici, Jhesu Christ ab les ànimes dapnades e salvades, àngels, etc., segons se merex. = Item, que la resta sia compartida en huyt stòries, quatre de sa e quatre de la, del dit sant de mossenyer sent Vicenç, aqueles que los dits promens volran. = Item, que totes les redortes e arxets ho diademes sian daurats de bon or e fi, axí com de bon retaule se merex. = Item, que en quada istòria age huna himage, broquada

de bon or fi, hi altra de bon atzur hi fi, tota la resta de bones colors, com de bon retaule se merex. = Item, que en lo banquall age hun tebernatgle ben entretayllat, he ben daurat de bon or fi, hi de sa hi de la sia compartit en sis miges himages, a la huna part dues en l'altra part quatre. = Item, que los dits promens prometen al dit Ramon Gonsalbo, en nom hi en paga de tot lo dit retaule, cent fflorins corents, en les pagues següents. = Primo, de present .x. fflorins, he a ssent Miquell de setembre primer vinent, que lo banquall he'l tebernatcle sia feyt .xx. fflorins, hi .xx. fflorins tots anys fins age compliment de paga del dit retaule. = Item, que lo dit Ramon Gonsalbo age he sia tangut de aver acabat lo dit retaule de assí a dos ayns primers vinents. = Item, lo dit Ramón Gonsalbo promet penre en dinades de la meytat del dit deute, ço és, fforment, venema hi als-guns jornals, a conexensa de bones gens, ço és, de .l. fflorins. = Item, que los dits promens prometen portarssen lo dit retaule a lur cost hi mesió, he ffer la messió al dit Ramon tant com lo dit Ramon starà en possar lo dit retaule. = Item més, promet lo dit Ramón de pintar la creu de sent Andreu de bonas colós; enclouse ab lo preu del dit retaule. = Item, los dits promens prometen de donar tant drap de li com en lo dit retaule aurà mester per endrapar de li. (*Aquesta clàusula fou borrada amb una ratlla damunt tot el text.*) = Item, prometen les dites parts que si avien a trebayllar tant per la obra no ésser feta quant per la paga cessada, quiscuna de les parts, la huna a la altra, prometen de donar .v. sous per jorn aguessen a trebayllar. = Fforen feyts los presents capitolls ha .xviii. de dehembre ayn .m.cccclvii. = Item més, que lo dit Ramon sie tengut de aver acabat lo tabernacle he bancal he la taula migana de qui a sent Miquell de setembre primer vinent, que contarem .m.cccclviii.; he del dit dia de sent Miquell a hun any age aver acabat lo restant de la dita obra ssots la dita pena. = Die lune, quarta decembris anno a Nativitate Domini .m.cccclviii., ffuerunt firmata et jurata dicta capitula per honorabiles Raymundum Gonsalbo, pictorem, civitatis Urgellensis, ex una parte, et Petrum Beatriu, consulem, castri de Montferrer. Et pro hiis obligarunt dictus Raymundus Gonsalbo omnia bona sua, et dictus Petrus Beatriu, omnia bona dicte Universitatis, etc. Jurantes, etc. = Testes, discreti Ffranciscus Garreta, presbyter, et Arnaldus Solans, Sedis.

[*Al dors*]: Capitols sobre lo retaule fehedor a Mont ferrer per en Ramon Gonsalbo, pictor.

Postea, die .xii. mensis decembris, anno a Nativitate Domini .m.cccclxxv., dictus honorabilis Raymundus Gonsalbo, pictor, civitatis Urgellensis, gratis et ex sui certa scientia, petiit et promissit hono-

rabili domino Martino Capiteville, canonico, et rectori, Petro Beatriu et Berengario Cerqueda, consulibus, et Johanni Montan, sacristano, castri de Montfarrer, presentibus, etc. Exhinc ad festum sancti Johannis Junii proximi, faciet lo tabernacle, bancal e la taula migana, ab tot son bon compliment. Residuum vero ad complementum dicti retrotabuli, faciet et perficiet a festo Nativitatis Domini proxime venienti ad unum annum continuo sequentem, prout et quemadmodum in dictis capitulis, ad quos se referunt continetur, sub pena .xxv. solidos, medietatem Curie, altera predicta Curie et Rectori... eidem Raymundo... obligat quod illo tamen supradictum rectorem et alii non teneantur accipere dictum opus sive retaule... Raymundus teneatur eisdem restituere scripturam receptam per ipsum pictorem et dominam Johannam, eius filiam, uxor honorabilis Jacobi Lobet, quondam, notarii, civitatis Urgellensis. = Et dominus rector, consules et sacristani, sine prejudicio dictorum capitulorum, promisserunt dicto Raymundo quod incontinenti facto dicto retrotabulo et posito, quod ipse rector, consules et sacristani teneantur solvere penaliter et de facto numerando, incontinenti et sine dilatione, totam quantitatem restantem, sub pena .xxv. solidos, obligantes bona utriusque partis, etc.: jurantes, etc.; renunciando, etc. = Testes, discreti Anthonius Montanea et Anthonius Grau, presbyteri Sedis.

Arxiu capitular, plec de contractes corresponent. L'única obra, avui existent, que podríem classificar com eixida de les mans de mestre Gonzalbo és la caixeta de relíquies, bellament decorada, que estotja les de Sant Fructuós, màrtir, guardada darrera l'altar de sant Ot, en la nostra catedral.

5

La Seu d'Urgell, 18 juny 1508

Contracte per a l'obra del retaule de Canillo, vall d'Andorra, faedor per Joan Llobet, pintor de La Seu.

En nom de Deu sie e de la gloriosa Verge Maria. Amen. = Capítols fets entre mestre Lobet, pintor de la ciutat de Urgell, de una part, e mossen Pere Montrras, prevere, vicari de Canilleu, e Ramón Casal de dit loc, avent comissio per lo dit loc, de la part altra, sobre'l pintar del retaule se ha de fer en la sglesia de dit loc. = E primera-ment, lo dit Lobet convé e promet d'estar per spay de un ayn obrant e fent dit retaule, per preu de trenta liures, moneda de Barchcelona, per ayn. E si cars ere que dins un ayn dit retaule no se acabave per que per lo matex preu contant per temps hage a complir la obra. E aximateix ultra lo dit preu li prometen fer la despesa, y bona y

rahonable, segons sa condició requer. = Item, los dits habitants de Canilleu prometen, ultra les dites .xxx. lliures e despesa, donar al dit Lobet colors, or y casa, y totes coses sien necessaries, tant per son viure y star com per lo retaule, exceptat scudeletes y losa y altres aynes del dit offici. = Item, és convengut entre les dites parts que si cars ere que lo dit Lobet no's trobave bé en lo star a Canileu, que pugue penre aquel temps que li semblarà; emperò es entés que encontinent que ell se trobarà bo per obrar que hage a tornar en dita obra e que no pugue obrar en altra obra, jat se sia l'agués empresa. = Item, és convengut entre les dites parts que de les dites .xxx. lliures, si lo dit Lobet ho havia menester, segons lo temps que obrat haurà, li sie feta satisfacció e paga; la qual paga lo dit Lobet hage a demanar al dit mossèn Pere e Ramon Casal, de la dita parròquia. E axí se obliguen los dits mossèn Pere e Casal ferli compliment de paga. = Item, les parts se obliguen en complir los dits capítols; e per ço ne obliguen sos béns e ho juren. = Testes, mestre Nofre Giner e mossèn Ramon Coter, prevere, e Nicholau Guiem. = E mossèn Carcolze, canonge, entre per fermança al dit Lobet, exceptat cars de mort y de malaltia. = Die .xviii. Junii anno .m.dviii.

[*Al dors*]: Capítolls den Lobet ab los de Canileu.

Ibid. id.

6

La Seu d'Urgell, 2 agost 1510

Contracte hagut entre els prohoms de Canillo i el pintor Joan Llobet per a l'obra del retaule major d'aquella parròquia.

Die veneris, II augusti, anno a Nativitate Domini .m.dx. = Capitulació feta e fermada entre lo honorable en Johan Lobet, pintor, de la ciutat de Urgell, de una part, e los honorables Ramon Casal e Esteve Pelicer, promens e jurats de la parroquia de Canilleu, de les vals d'Endorra, de la part altra, en e sobre un retaule sots invocació de sant Cerni, per dit Lobet fahedor e acabador. = Et primo, dit Lobet a de cabar dit retaule complidament dins la ciutat d'Urgell a dits promens e jurats de Canilleu, aportador dins dita parròquia; lo qual retaule dit Lobet ha a donar acabat de assí a la festa de Paschua primer vinent, ab salut que Déu li do, a totes ses despeses; entés emperò que dits promens e jurats hagen a donar al dit Lobet les colors que vuy tenen comprades, lo restant que sobrarà hage haver sguart

a dits promens; e si hi mancave, que dit Lobet hi age donar recapte a ses despeses. E més dits promens sien tenguts donar argent e sinc cents pans de or fi, lo qual ja'l tenen al dit Lobet; e après si res hi mancave del dit or dit Lobet hi ha de donar recapte a ses despeses. = Item, és pactat que dits promens e jurats hagen a donar a dit Lobet per les mans e trebaylls del dit retaule, ultra les colors demunt dites, cent florins corrents, moneda Barchcelona, acabat que sia dit retaule. = Item més, dits promens e jurats hagen de donar al dit Lobet ara de present comensar dit Lobet obrar deu ducats d'or; e quant dita obra sia mig feta li hagen a donar altres deu ducats. E acabat bé e degudament dit retaule l'agen de acabar de pagar bé e degudament a dit Lobet. = Item, és stat pactat que dit Lobet hage de fer almenys en quiscuna ystòria del dit retaule una ymage e roba de brocat, la que dit Lobet farà segons lo presonatge e les diademes del... daurades e ab hart e concert a coneguda del dit Lobet. = E los dit Ramon Casal e Steve Pelicer, en nom propi e en nom de la Universitat de Canilleu pera complir les coses per ells promeses ne obliguen los béns lurs propis e de la dita Universitat, e axí u juren. = E lo dit Lobet promet bé e degudament complir les coses per ell promeses, e per major seguretat ne done per fermansa lo magnífich mossèn Anthoni Carcolse e canonge d'Urgell, qui accepte de bon grat la dita fermansa, renunciant a dret de principal. E axí tant principal com fermansa ne obliguen lurs béns e de un quiscú d'els per lo tot. Renunciant, etc. Juren, etc. = Ab pacte e condició si dit Lobet per enpediment de malaltia dit retaule no's podia acabar dins dit temps que lo dit mossèn Carcolse no sia obligat sinó en restituyr los la obra en lo punt que starà e de restituir los lo més avant de la obra del que dit Lobet haurà pres, en altra cars no vol ésser obligat. = Item és stat pactat que si en dita capitulació havia algunes coses duptoses o ambigues que sien remeses al senyor secretari, a determinació del qual hagen d'estar quiscuna de les parts. = Testes, discreti... Arnau Guillem, presbyteri, habitatores civitatis Urgellensis; et... Grau, sutor, parrochie de Encamp, vallium Andorre.

[Al dors]: Capitulació del retaule de Canilleu = 1510.

Ibid. id.

7

La Seu d'Urgell, 7 maig 1512

Contracte del retaule de sant Marc per al servei de la Confraria de mestres sabaters de La Seu d'Urgell, faedor per Joan Guardiola, pintor de la vila de Cervera.

Die .vii. mensis madii, anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo duodecimo. = Capítolls fets, fermats e jurats entre en Gabriel Bonet e mestre Guillem Volta, sabaters, procuradors de la Confraria de sant March, Gabriel Celerer, Pere Roverc e Pere Bonjoc, de una part, e lo honorable mestre Jonot Pau, pintor, de la vila de Cervera, de la part altra, sobre un retaule de Sant March, per dit mestre Jonot fahedor en la forma seguent: = Primo, farà tota la talla, pilars, sembranes e bossells, e les roses de gordapolses, de or fi, ben daurat e brunit, los campés de la talla del banchal de atzur perfillat, a conexença del mestre. E axí mateix los campés de dins los pilars per folrar la talla de carmani o de atzur fi. = Item, en lo banchal, en lo mig farà la pietat ab lo sepulcre pomposament e honesta e complida, dessà e delà Nostra Dona a la una part e sant Joan a l'altra, e a cada cap del banchal seran les istòries la una de sant Crespí e la altra de sant Crispinià, aqueles que parran que sien de millor devoció. = Item, en lo retaule, en lo mig, farà una ymage de sant March, alta e gran com fer se pugue, richament vestida, ab brocat, sos fresos, pertinentment, ab sa diadema; e sobre sant March alt en lo trebaserc la Passió ab lo Crucifixi complidament. = Item, a la hun costat del dit sant March una ymage axí mateix gran e vestida de sent Crespí, e a l'altra part de forma una semblant de sant Crispinià; e endós campés que resten del retaule, alt dessà e delà seran les ystòries de sant March, aquelles més de essencia e devotes que's trobaran, farà en quiscuna de les ystòries, segons los presonatges, dues vestidures de brocat, les altres fines colors com es vermelló, carmani, atzur, diademes daurades, segons se pertany. = E per lo preu de dit retaule dits procuradors e cluer dessús dits donaran al dit mestre .xxxv. lliures, pagades en aquesta manera, que abans que no tocarà altra obra li bestrauran la terça part del preu per comprar or e colors. Lo qual retaule comensarà passada la festa de sant Joan primer vinent e d'aquí avant se tenrà en dita obra fins sie acabat. = E axí mateix li bestrauran del dit preu lo que haurà mester per la despesa la resta del temps que serà acabat a un any. E per ço complir quiscuna de les parts ne obliguen lurs béns. Juren, etc.

= Present lo magnífich micer Joan Çaffarrera. = Testes sunt discreti Petrus Amorós et Michael Selidor, presbyteri, in Sede beneficiati.

[*Al dors*]: Capítolls del retaule de Sant March = 1512.

Ibid. id.

8

La Seu d'Urgell, 17 març 1518

Contracte celebrat pels confreres del Roser amb Joan de Brusselles, pintor de Tremp, per a l'obra de llur retaule en l'església de frares Predicadors de La Seu d'Urgell.

Die .xvii. marcii, anno .m.dxviii. = Capítolls fets e fermats entre los Confreres de la Verge Maria del Roser, daval escrits, de una part, e mestre Joan de Broselles, pintor, de la vila de Tremp, de la part altra, sobre lo retaule fahedor del Roser. = E primerament dit mestre Broseles promet pintar a tot son cost missions e despeses dit retaula ab quatre o sinc històries, les quals per lo Rnt. Prior de Preycadors li seran dites e designades. E Nostra Dona en lo mig, e la pastera e uns àngells deçà y delà defora la pastera. E los guardapolsos ab los papes, segons li serà designat per dit Prior. E pintar lo grahó del bancal y refinar lo banchal. E totes aquestes obres promet fer al oli; a la qual obra promet posar tot aquell or y colors fines sien necessàries. E fer dita obra ab tot compliment, com de bon mestre y pintor se pertany, a conexensa de bons pintors. E si alguna cosa hi exie en dita obra que no fos ben feta ni acabada, que la reparà y tornarà tantes vegades quantes sie menester, a tot son cost, missions y despeses. = E per fer dita obra ab tot compliment y perfetament, per seguretat del preu, que rebut haurà, promet donar fermanses y seguretat. La qual sie tenguda no sols en tornar lo que rebut haurie, més en fer fer la obra ab tota perfecció. = Item, los dejús confreres prometen pagar al dit mestre Broselles per la obra del dit retaule, mans, colors, or y altres coses per dita obra sien necessàries, les quals totes venen a càrec del dit mestre, sinquanta lliures, pagadores, ço és, la meytat acabat sie dit retaule, e l'altra meytat un any après que dit retaule serà acabat. E entretant de donarli totes les caritats que seran rebudes per fer dit retaule.

[*Al dors*]: Miquel Castell, abbat; Bernat Morera, Pere Joval, Pere Carles, Jacme Joan Rovell, Lorens Arajol, Pere Laudes, sabater, procuradors. = Miquel Joval, mestre Diego, Berenguer Garcia, Nofre

Gener, Joan Piquer, Barthomeu Belestar, Simon Rovell. Testes, Domengó, y Anthoni Quelo, alies, Moles. = Pagaren de present al mestre tres ducats y mix, que valen .iiii. lliures, .iiii. sous. = Capitulació del retaule del Roser.

Arxiu històric de la Ciutat; plec rotulat «Confraries».

9

La Seu d'Urgell, 1540(?)

Novell contracte del retaule del Roser estipulat amb el pintor portugués Pere Nunyez, establert a Barcelona.

Capitulació feta e fermada entre lo abbat de Malgovern, procuradors y confreres de Nostra Senyora del Roser, de una part, ab intervenció dels honorables cònsols, e mestre Pedro Nuyez, pintor, habitant de la ciutat de Barchelona, de la parta altra, sobre lo retaule fahedor de Nostra Senyora del Roser en lo monestir dels frares Preycadors de la present Ciutat. = E primerament, lo dit mestre Pedro Nuyez promet que de Pascha primer vinent a dos ayns, e d'aquí avant comptadors, si abans no, donarà lo dit retaule bo y acabat y pintat e posat, a totes ses pròpies missions e despeses, axí de colors, or e totes altres coses sien menester per dar compliment a dit retaule. = Lo qual retaule és tengut y obligat lo dit mestre Pedro de pintar de molt bones y riques y acabades collors y or, al oli, ab tanta perfecció y acabament com fer lo pugue, a conexença de bons pintors. = E hagen facultat los dits abbat, procuradors y confreres de dir, elegir y specificar les històries y personatges que en dit retaule se han de pintar, tota hora que ben vist los serà, y pus sie abans no fos ja pintat. = E volen los dits abbat y procuradors y confreres que la dita capitulació se pugue penre a tota utilitat y belesa del dit retaule; e lo que serà ordonat lo dit mestre Pere sie obligat en complir y acabar al temps que desús és dit. = Item, lo dit abbat, procuradors y confreres prometen donar al dit mestre Pere per lo dit retaule, acabat y complit, quoranta ducats de or, pagadors al principi de la obra .x. ducats, altres deu acabat y complit y posat sie ab perfecció dit retaule; e los restants .xx. ducats un ayn après que dit retaule serà molt acabadament posat y complit ab tota perfecció. = E prometen los dits abbat, procuradors y confreres al dit mestre Pedro que, acabat y complit sie dit retaule y posat, si serà vist als senyors de Consols y a ells que merex lo dit mestre Pedro smena y strena més avant del que és promès del dit retaule, per ésser molt complidament y perfec-

tament acabat, que de les almoynes que hic trobaran lo remuneraran y'll satisfaran lo millor que a ells sie possible, así que no perde lo dit mestre en la dita obra de dit retaule. = En lo qual retaule puguen los dits abbat, procuradors y confreres afegir de fusta dues tribes sens la qui ja huy hi son, en loc de les xambranes, una pastera y tabernacles y lo que ben vist los serà de pasta. = E axímateix lo dit pintor per lo matex preu és tengut y obligat de pintar les dites tribes, xambranes, la pastera y tabarnacles y tot lo que de fusta hi hauran més afegit del que huy és. E la Image de Nostra Senyora, fa a pintar, y del Jhesús.

Ibid., id.

PERE PUJOL, I TUBAU, PREV.

La Seu d'Urgell